

A vállalkozások költésggazdálkodása

© Renner Péter
BGE–Külkereskedelmi Kar

A költség, ráfordítás, kiadás

HOZAM – RÁFORDÍTÁS <hr/> EREDMÉNY	ÁRBEVÉTEL – KÖLTSÉG <hr/> BR. NYERESÉG	BEVÉTEL – KIADÁS <hr/> PÉNZTÁR
---	--	--------------------------------------

KÖLTSÉG ≠ RÁFORDÍTÁS ≠ **KIADÁS**
ÁRBEVÉTEL ≠ HOZAM ≠ **BEVÉTEL**

A költség fogalma

- **árbevétel érdekében felhasznált erőforrások pénzben kifejezett értéke, felmerülő ráfordítás.**
- a kifizetett összeg vagy érték, valamilyen cél (tárgy) érdekében.
- egy összeg, amit azért fizetünk, hogy cserébe kapjunk valamit.
- Az üzleti életben: a költség általában egy
(1) erőfeszítés, (2) anyag, (3) erőforrás,
(4) felhasznált idő és rezsi, (5) felmerülő kockázatok és
(6) elvesz(t)ett lehetőségek pénzben kifejezett értéke a
termelésben és a termék vagy szolgáltatás nyújtásánál.

Költséggazdálkodás

- ***Az élő- és a holtmunka elhasználódás mértékét méri, okait elemzi.***
- ***Tényleges és tervezett költségek összehasonlítása, eltéréselemzés, versenytársak költség szintjével való összehasonlítás,***
- ***Költségcsökkentési programok végrehajtása***

Költséginformációk felhasználási területei

- **Előrejelzés, tervezés, költségvetés készítése**
- **Készletértékelés**
- **Önköltségszámítás**
- **Árképzés**

Költségek csoportosítása (önköltségszámításhoz)

Költségnemek szerint:

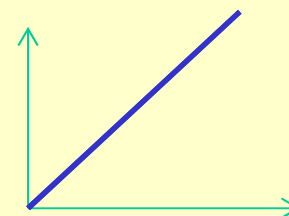
- anyagjellegű költségek
- személyjellegű költségek
- értékcsökkenési leírás

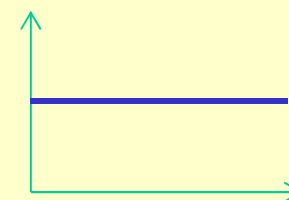
Költségek csoportosítása (önköltségszámításhoz)

□ *A tevékenység változásának függvényében 1.*

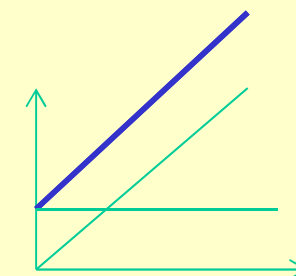
- **Változó költség:** a tevékenység
- szintjével összhangban egyenes
- arányban változik.

- **Fix költség:** változatlan marad
- a tevékenység egy megadott
- szakaszában.

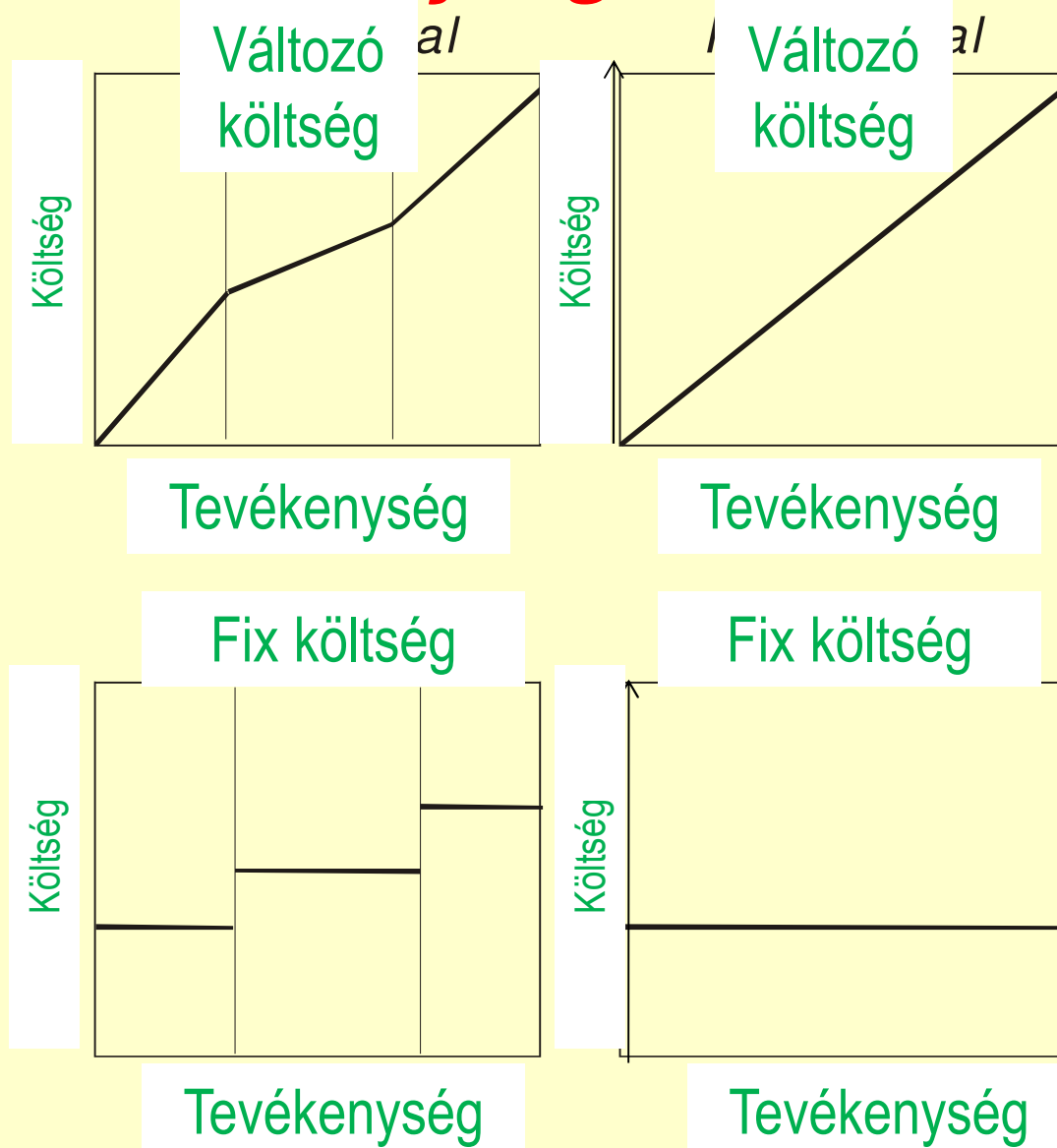
- **Összetett költség:** van változó és
- fix összetevője is.

Költségek csoportosítása (önköltségszámításhoz)

A tevékenység változásának függvényében 2.

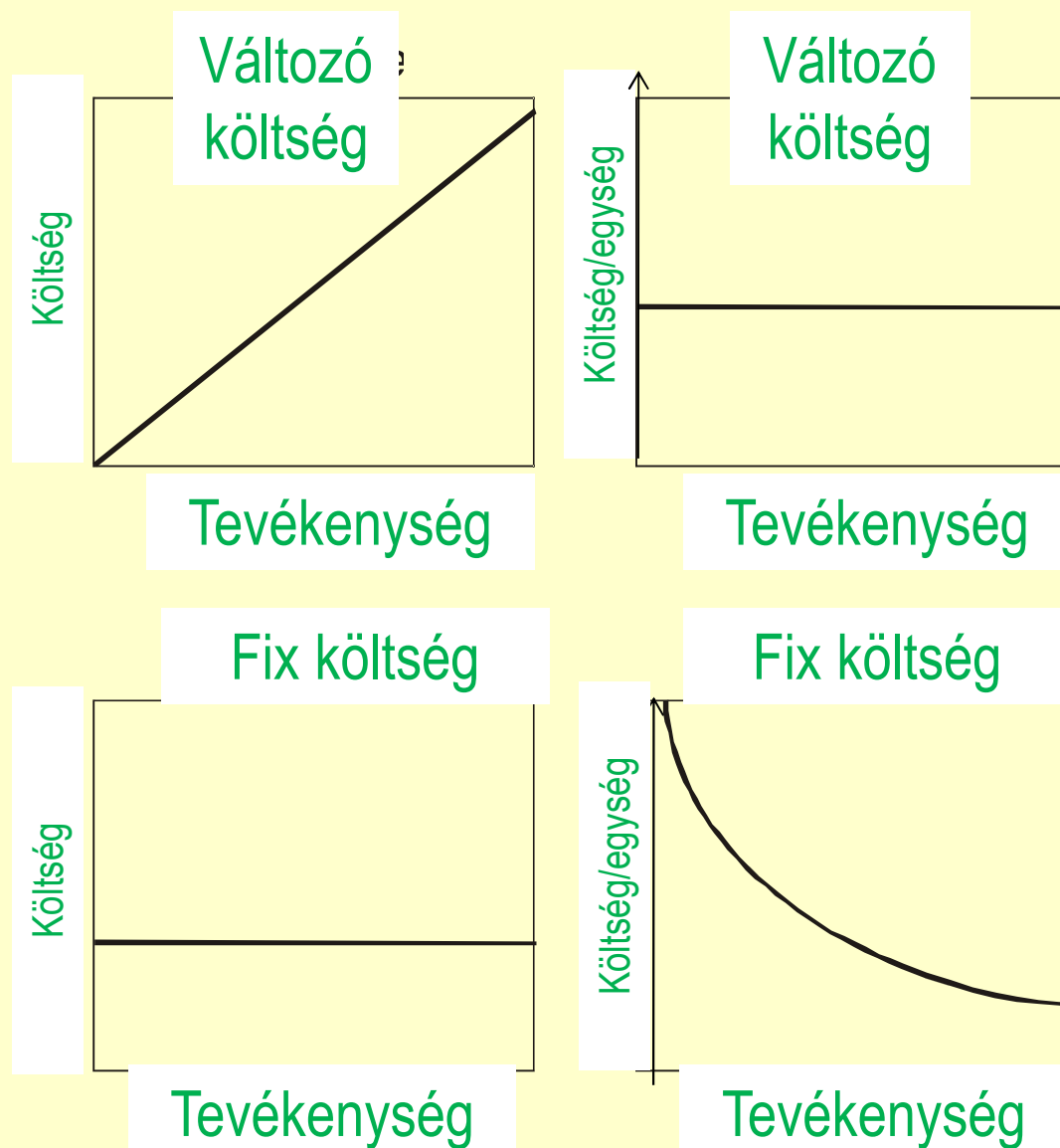
□ **Releváns szakasz:** a tevékenység egy szakasza, ahol az egységre jutó változó költség állandó marad, és a fix költség teljes mértékben fix marad. Azaz a rájuk jellemzően viselkednek. Általában a vállalat normál üzemi keretei között.

Költségek csoportosítása (önköltségszámításhoz)

A tevékenység változásának függvényében 3.

Költségek csoportosítása (önköltségszámításhoz)

Elszámolhatóság szerint:

- **közvetlen**
felmerülés időpontjában megállapítható, hogy melyik költségviselőt milyen mértékben terheli.
- **közvetett (üzemi és vállalati általános)**
a felmerülés időpontjában nem vagy csak nehezen állapítható meg, hogy mely költségviselőt milyen mértékben terheli, csak a felmerülés helyét, a költséghelyet tudjuk meghatározni.

Költségek csoportosítása (önköltségszámításhoz)

Költségviselőkre való feloszthatóság szerint:

• **Termékköltség (Product cost)**

olyan készletek beszerzésével vagy előállításával kapcsolatban felmerült költségek, amelyek a jövőben hozamot termelnek

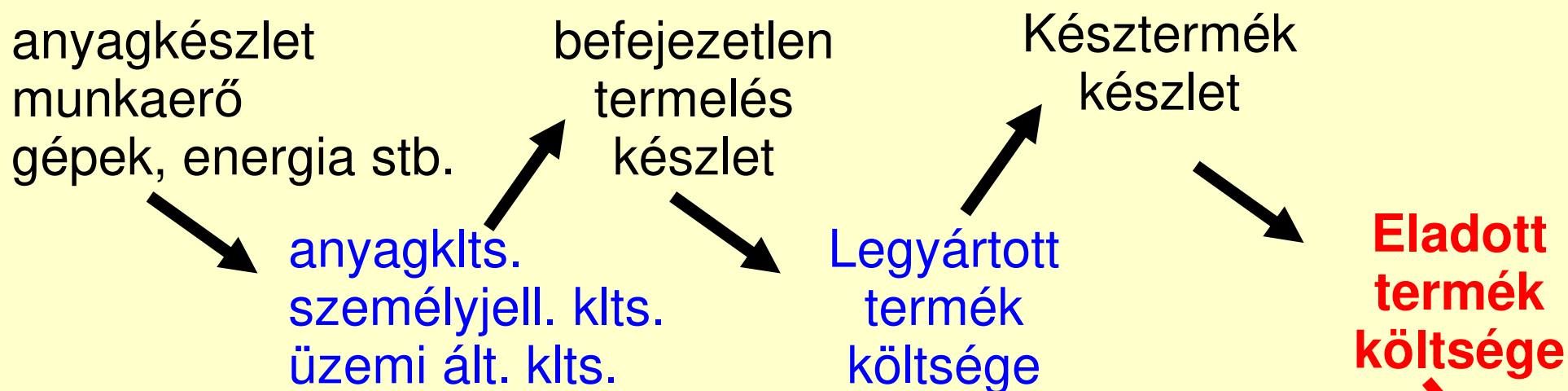
• **Időszaki költség (Period cost)**

az időszak folyamán felmerült költségek, melyek nem tartoznak a termékekre elszámolható költségek közé

Költségek csoportosítása (önköltségszámításhoz)

Termékköltség (Product cost)

Időszaki költség (Period cost)

Értékesítési költség
Igazgatási költség
K+F költség

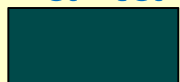
**ELSZÁMOLT
KÖLTSÉG**
(eredmény-
kimutatás)

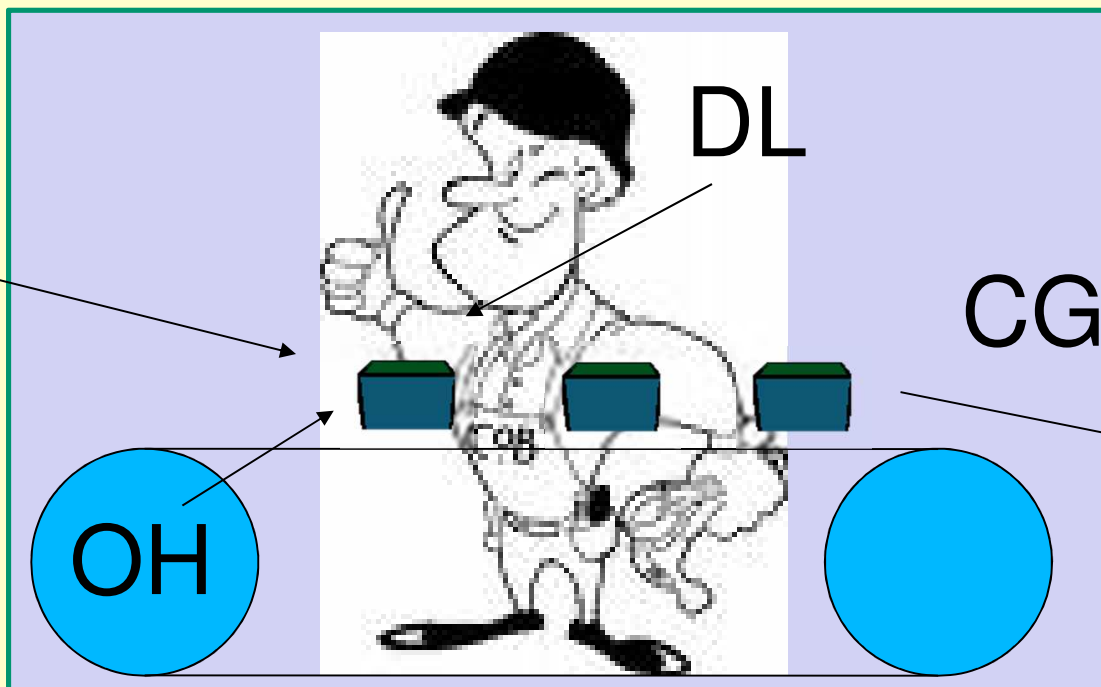
Termékköltség

Gyártási folyamat

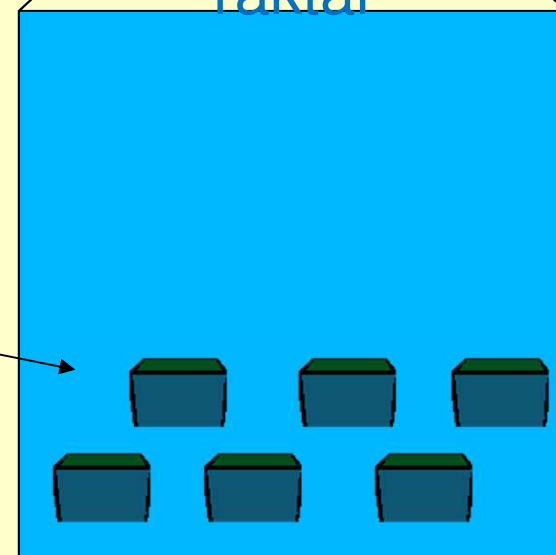
Alapanyag
raktár

DM

Késztermék
raktár

WIP

FG

- DM: közvetlen anyag
- DL: közvetlen bér
- OH: üzemi általános
- WIP: befejezetlen termelés
- CGM: gyártási költség
- FG: késztermék
- CGS: értékesített készletek önköltsége
- R: árbevétel

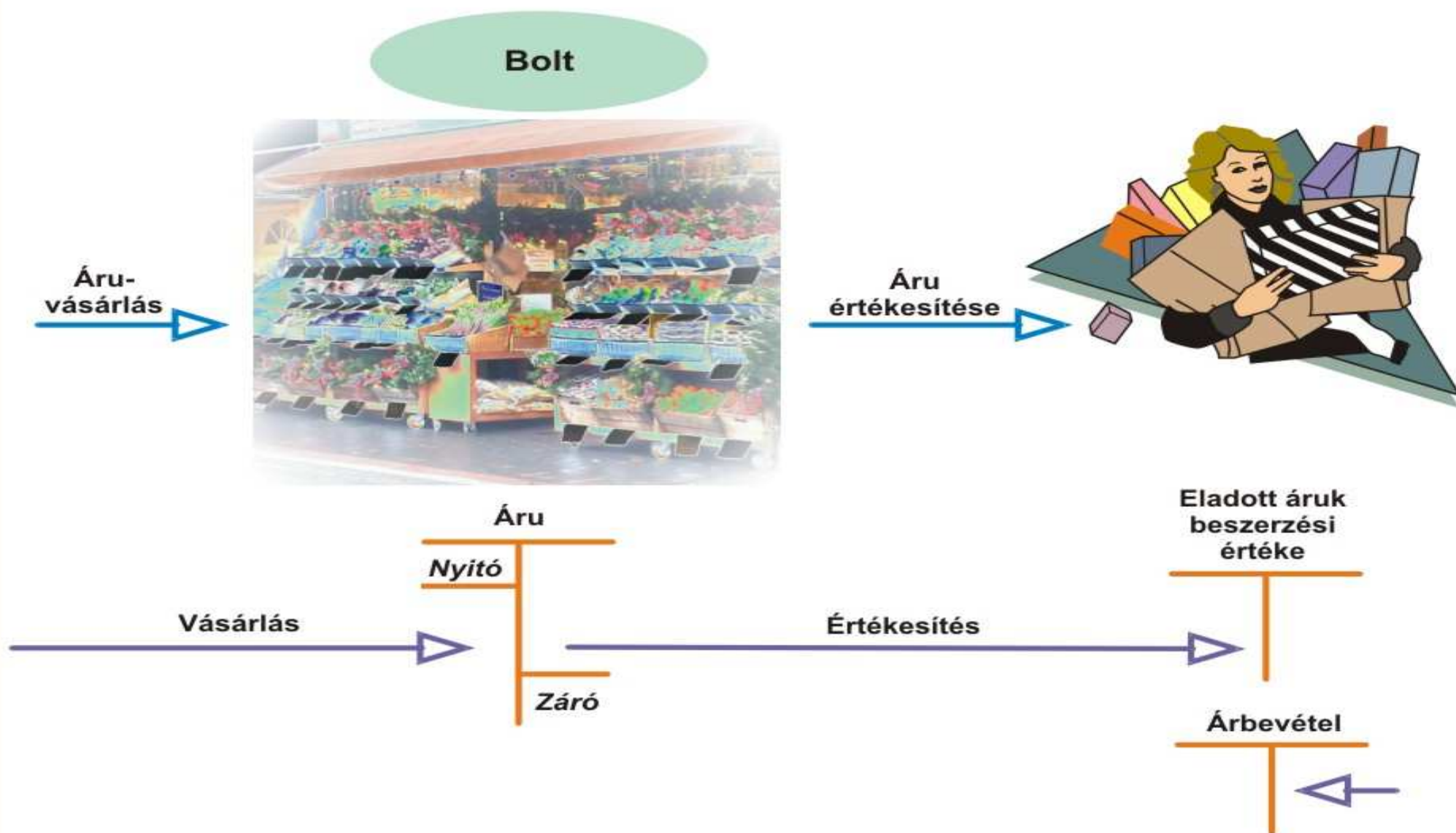

CGS

R

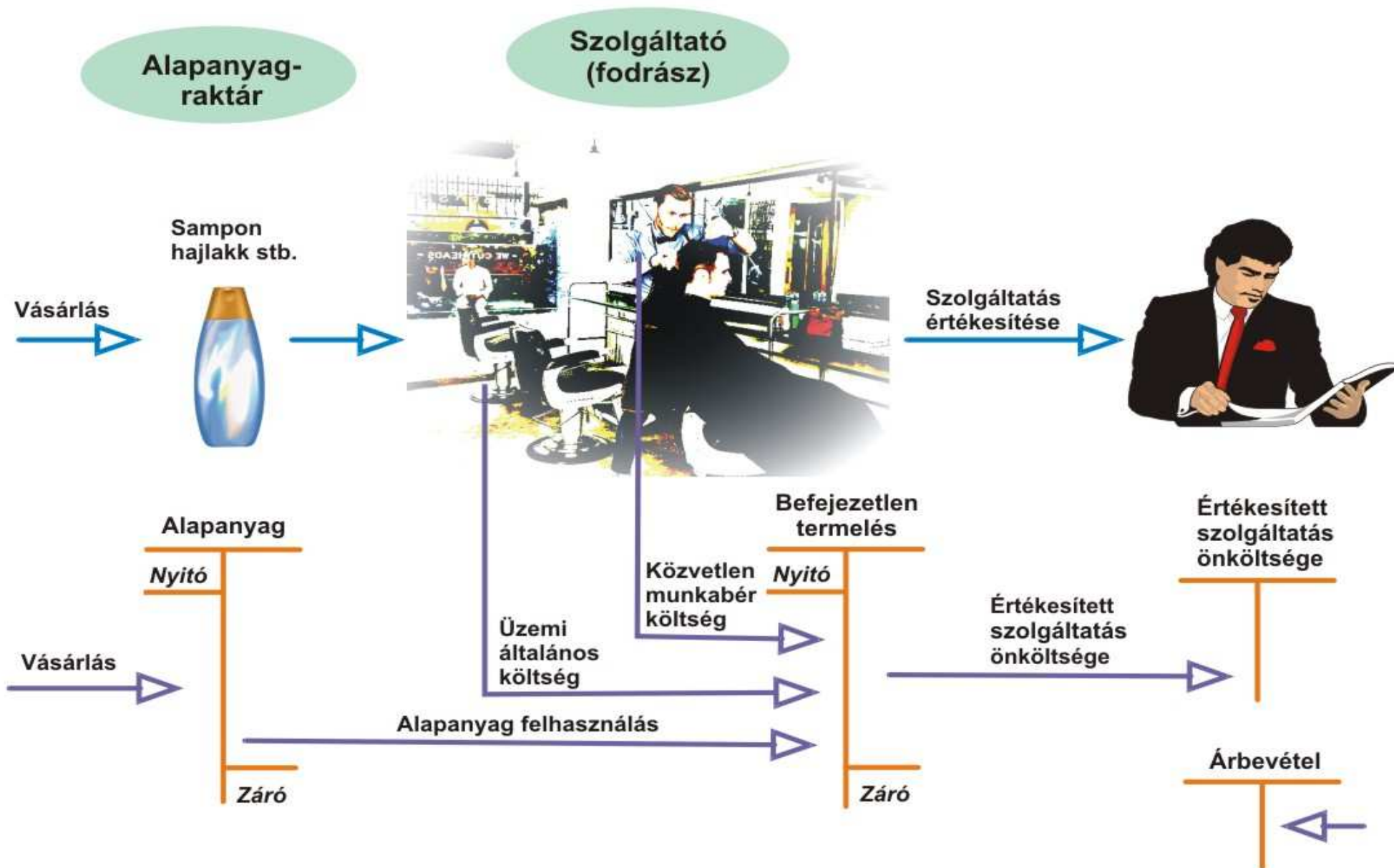

Le nem járt és lejárt költségek

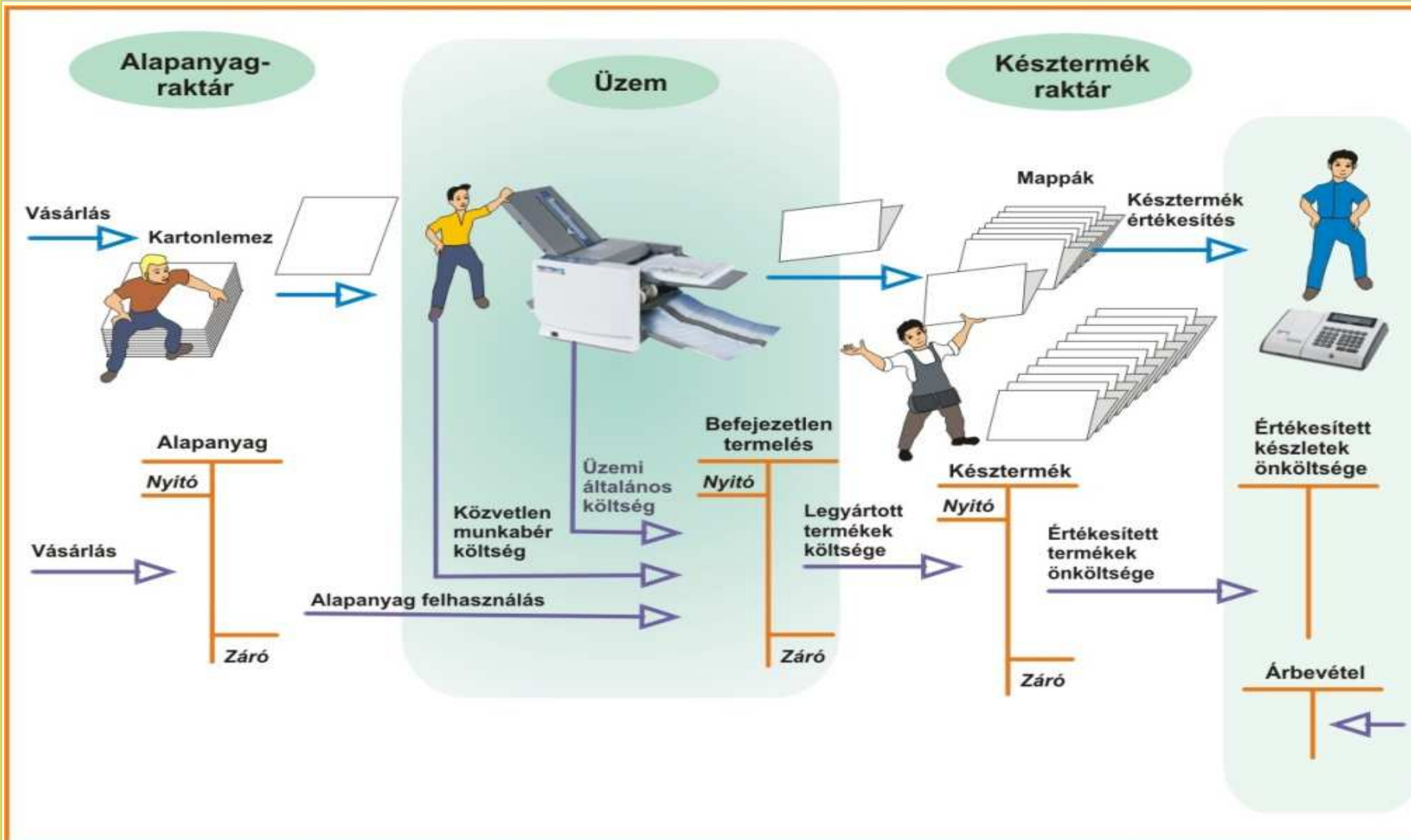
Le nem járt és lejárt költségek

Le nem járt és lejárt költségek

Költségek csoportosítása (döntéshozatalhoz)

Relevancia alapján

- **Releváns költségek:** adott döntés hatására változnak
- Irreleváns költségek

Költségek csoportosítása (döntéshozatalhoz)

Befolyásolható költség

egy olyan költség, ami fölött a menedzsernek hatása van, befolyásolhatja annak meglétét vagy mértékét. Minden költség befolyásolható a felső vezetés szintjén, hosszú távon.

Költségek csoportosítása (döntéshozatalhoz)

Alternatíva költség (opportunity cost)

(ha valamely erőforrás korlátozottan áll rendelkezésre)

Elveszett lehetőség, jövedelem, amelyről lemondunk azzal, hogy egy bizonyos lehetséges variáns helyett egy másik mellett döntünk

Költségek csoportosítása (döntéshozatalhoz)

elsüllyedt költség

amin már nem tudunk változtatni,
amely költség már bekövetkezett

Költségelszámolás példa

1.
  - Alapanyag 98,000
  - Szállítók 98,000
  - Alapanyag beszerzése.
2.
  - Befej. term. 81,000
  - Alapanyag 81,000
  - Alapanyag felhasználás a termeléshez.
3.
  - Befej. term. 235,000
  - Vált. üz. ált. 96,000
  - Fiz. munkab. 331,000
  - Üzemi bérek (változó és közvetlen) elszámolása.

Fizetendő munkabér			
	.....	.....	Ny
		331 000	(3)
		8 000	(5)
Z	.....		

Változó üzemi ált. klts.			
(3b)	96 000	136 000	(10a)
(4a)	14 000		
(6)	26 000		

Fix üzemi ált. klts.			
(4b)	10 000	210 000	(10b)
(5)	8 000		
(7)	5 000		
(8)	185 000		

Alapanyag			
Ny	11 000	81 000	(2)
(1)	98 000	26 000	(6)
		2 000	Z

Befejezetlen termelés			
Ny	35 000	649 750	(11)
(2)	81 000		
(3a)	235 000		
(10)	346 000	47 000	Z

Gyártási költség

Késztermék			
Ny	11 000	654 250	(12)
(11)	649 750		
		6 500	Z

Ért. készletek önk.			
(12)	654 250		

Költségelszámolás példa

- 4.
- Vált. üz. ált. 14,000
  - Fix üz. ált. 10,000
  - Rezszi szállítók 24,000
  - Az összetett rezsiköltség elszámolása.

- 5.
- Fix üz. ált. 8,000
  - Fiz. munkabér 8,000
  - A közvetlen munkabér elszámolása az időszakra.

- 6.
- Vált. üz. ált. 26,000
  - Alapanyag 26,000
  - Közvetlen anyag elszámolása.

Fizetendő munkabér			
	.....	.....	Ny
		331 000	(3)
		8 000	(5)
Z	.....		

Változó üzemi ált. klts.			
(3b)	96 000	136 000	(10a)
(4a)	14 000		
(6)	26 000		

Fix üzemi ált. klts.			
(4b)	10 000	210 000	(10b)
(5)	8 000		
(7)	5 000		
(8)	185 000		
(9)	2 000		

Alapanyag			
Ny	11 000	81 000	(2)
(1)	98 000	26 000	(6)
		2 000	Z

Befejezetlen termelés			
Ny	35 000	649 750	(11)
(2)	81 000		
(3a)	235 000		
(10)	346 000	47 000	Z

Gyártási költség

Késztermék			
Ny	11 000	654 250	(12)
(11)	649 750		
		6 500	Z

Ért. készletek önk.			
(12)	654 250		

Költségelszámolás példa

7.
 □ Fix üz. ált. 5,000
 □ Pénzeszk. 5,000
 □ Engedélyek, adók
 kifizetése az időszakra.
8.
 □ Fix üz. ált. 185,000
 □ Ért. csökk. 185,000
 □ Időszaki écs.
 elszámolása.
9.
 □ Fix üz. ált. 2,000
 □ Biztosítási köt. 2,000
 □ Biztosítási díj
 elszámolása

Fizetendő munkabér			
	.....	.....	Ny
		331 000	(3)
		8 000	(5)
Z	.....		

Változó üzemi ált. klts.			
(3b)	96 000	136 000	(10a)
(4a)	14 000		
(6)	26 000		

Fix üzemi ált. klts.			
(4b)	10 000	210 000	(10b)
(5)	8 000		
(7)	5 000		
(8)	185 000		
(9)	2 000		

Alapanyag			
Ny	11 000	81 000	(2)
(1)	98 000	26 000	(6)
		2 000	Z

Befejezetlen termelés			
Ny	35 000	649 750	(11)
(2)	81 000		
(3a)	235 000		
(10)	346 000	47 000	Z

Gyártási költség

Késztermék			
Ny	11 000	654 250	(12)
(11)	649 750		
		6 500	Z

Ért. készletek önk.			
(12)	654 250		

Költségelszámolás példa

- 10.
 □ Bef. term. 346,000
 □ Vált. üz. ált. 136,000
 □ Fix üz. ált. 210,000
 □ Az aktuális üz. ált. átvezetése a befejezetlen termelésbe.
- 11.
 □ Késztermék 649,750
 □ Bef. term. 649,750
 □ Az időszak alatt elkészült munka átvezetése.

Fizetendő munkabér			
	.....	.....	Ny
		331 000	(3)
		8 000	(5)
Z	.....		

Változó üzemi ált. klts.			
(3b)	96 000	136 000	(10a)
(4a)	14 000		
(6)	26 000		

Fix üzemi ált. klts.			
(4b)	10 000	210 000	(10b)
(5)	8 000		
(7)	5 000		
(8)	185 000		
(9)	2 000		

Alapanyag			
Ny	11 000	81 000	(2)
(1)	98 000	26 000	(6)
		2 000	Z

Befejezetlen termelés			
Ny	35 000	649 750	(11)
(2)	81 000		
(3a)	235 000		
(10)	346 000	47 000	Z

Gyártási költség

Késztermék			
Ny	11 000	654 250	(12)
(11)	649 750		
		6 500	Z

Ért. készletek önk.			
(12)	654 250		

Költségelszámolás példa

- 12.
- Ért. készl. önk. 654,250
- Késztermék 654,250
- Az időszak alatt értékesített termékek költségének elszámolása.

- 13.
- Vevői köv. 893,500
- Ért. no. árb. 893,500
- Az időszak alatt értékesített termékek árbevételének elszámolása.

Fizetendő munkabér			
	.....	.....	Ny
		331 000	(3)
		8 000	(5)
Z	.....		

Változó üzemi ált. klts.			
(3b)	96 000	136 000	(10a)
(4a)	14 000		
(6)	26 000		

Fix üzemi ált. klts.			
(4b)	10 000	210 000	(10b)
(5)	8 000		
(7)	5 000		
(8)	185 000		
(9)	2 000		

Alapanyag			
Ny	11 000	81 000	(2)
(1)	98 000	26 000	(6)
		2 000	Z

Befejezetlen termelés			
Ny	35 000	649 750	(11)
(2)	81 000		
(3a)	235 000		
(10)	346 000	47 000	Z

Gyártási költség

Késztermék			
Ny	11 000	654 250	(12)
(11)	649 750		
		6 500	Z

Ért. készletek önk.			
(12)	654 250		

Az önköltségszámítás

Teljes önköltségszámítás

közvetlen anyagköltség
+közvetlen bérköltség
+közvetlen bérköltség járulékai
+gyártási különköltség
+egyéb közvetlen költségek
KÖZVETLEN ÖNKÖLTSEÉG
+üzemi általános költségek
SZŰKÍTETT ÖNKÖLTSEÉG
+vállalati általános költségek
TELJES ÖNKÖLTSEÉG

Az önköltségszámítás

Részköltség (fedezet-) számítás

$$\begin{array}{r} \text{Árbevétel} \\ - \text{Változó költségek} \\ \hline \text{FEDEZET} \\ - \text{Fix költségek} \\ \hline \text{EREDMÉNY} \end{array}$$

Á(r)
K(öltség)
F(edezet)
N(yereség)
struktúra

Az önköltségszámítás

Részköltség (fedezet-) számítás

*értékesített
mennyiségre
vonatkozó fedezet
(Ft)*

*egységre vonatkozó
fedezet
(Ft/db)*

FEDEZET

abszolút fedezet

Fedezettömeg

FEDEZET

Vigyázni a szövegkörnyezetre: a „fedezet” különböző értelmet kaphat!

A Költség – Mennyiség – Haszon elemzés

Költség – Mennyiség – Haszon elemzés

A **költségekben** és a **mennyiségben**
történő eltérés vizsgálata

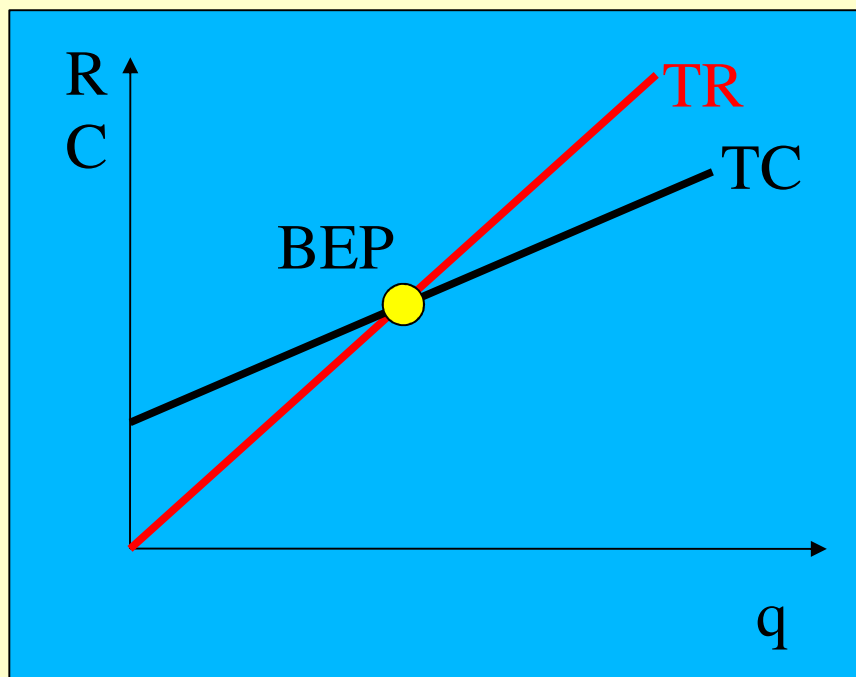
és ezek hatása a **profitra**

Költség – Mennyiség – Haszon elemzés

Fedezeti pont:

a működésnek az a pontja,
ahol a **teljes árbevétel**
egyenlő a teljes költséggel.

TR: teljes árbevétel

TC: teljes költség

BEP: fedezeti pont

R: árbevétel

C: költség

q: mennyiség

Feltételezések

Árbevétel: a teljes árbevétel egyenes arányban változik az outputtal. Az egységre jutó árbevétel állandó (egységár, nincs árkedvezmény)

Változó költség: a teljes változó költség egyenes arányban változik a működéssel vagy a mennyiséggel. Az egységre jutó változó költség állandó.

Változó termelési költségek: közvetlen anyagköltség, közvetlen bérköltség, változó üzemi általános költség

Változó értékesítési költségek: tételekhez tartozó díjak, mint a jutalékok vagy a szállítás

Változó adminisztrációs költségek: olyan területeken fordulhat elő, mint a beszerzés

Fix költség: a releváns szakaszban állandó marad (fix üzemi általános, fix értékesítési és adminisztrációs költségek)

Összetett költség: két részre kell bontani: változóra és fixre.

TR: teljes árbevétel

TC: teljes költség

VC: változó költség

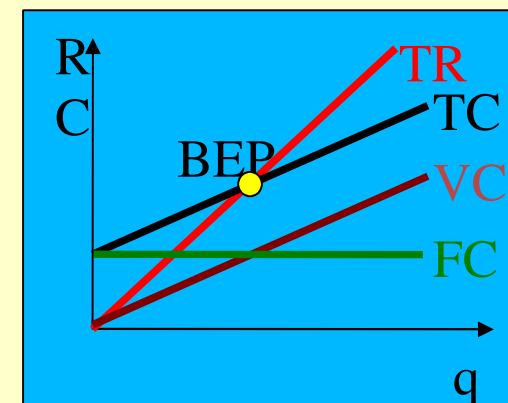
FC: fix költség

BEP: fedezeti pont

R: árbevétel

C: költség

q: mennyiség

Költség – Mennyiség – Haszon elemzés

Egységfedezet, abszolút fedezet:

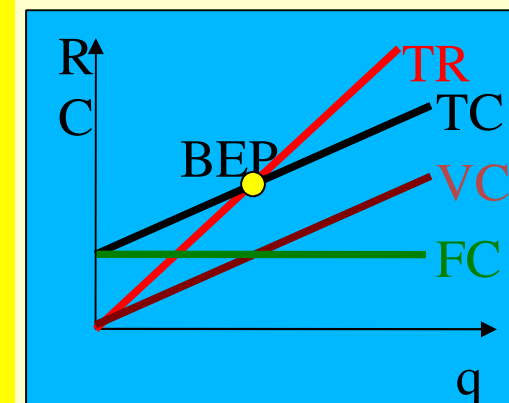
- az eladási ár, valamint az egységre jutó változó termelési, értékesítési és adminisztrációs költség különbsége (egységár – egység változó költség).

$$CM = P - CV$$
- azt a jövedelmet jelöli, amely az összes változó költség elszámolása után megmarad.

Fedezettömeg, összfedezet:

az összes árbevétel és az összes értékesített tétel változó költségei közötti különbség.

TR: teljes árbevétel
 TC: teljes költség
 VC: változó költség
 FC: fix költség
 BEP: fedezeti pont
 R: árbevétel
 C: költség
 q: mennyiség

Költség – Mennyiség – Haszon elemzés esettanulmány

California Borgazdaság ZRt. bor értékesítéssel foglalkozik
releváns szakasz: **4,000** és **15,000** üveg évente.

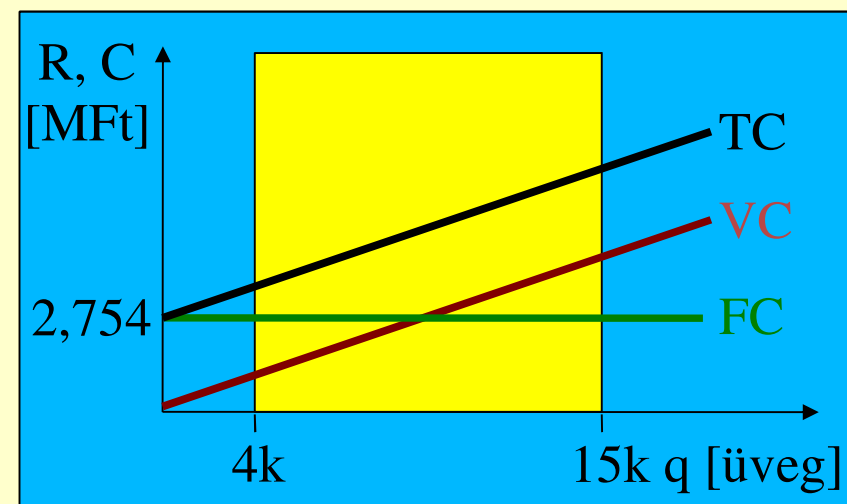
	Összes 100 Ft	Egység Ft	Arány %
Értékesítés[12,000 üveg]	10,800,000	900	100
Változó költségek			
Termelés	3,240,000	270	30
Értékesítés	1,080,000	90	10
Összes változó költség	4,320,000	360	40
Fedezet	6,480,000	540	60
Fix költség			
Termelés	2,500,000		
Váll. ált.	254,000		
Összes fix költség	2,754,000		
Adózás előtti nyereség	3,726,000		

Költség – Mennyiség – Haszon elemzés esettanulmány

California Borgazdaság ZRt. bor értékesítéssel foglalkozik
releváns szakasz: **4,000** és **15,000** üveg évente.

	Összes 100 Ft	Egység Ft	Arány %
Értékesítés[12,000 üveg]	10,800,000	900	100
Változó költségek			
Termelés	3,240,000	270	30
Értékesítés	1,080,000	90	10
Összes változó költség	4,320,000	360	40
Fedezet	6,480,000	540	60
Fix költség			
Termelés	2,500,000		
Váll. ált.	254,000		
Összes fix költség	2,754,000		
Adózás előtti nyereség	3,726,000		

Költség – Mennyiség – esettanulm

California Borgazdaság ZRt. bor értékesítéses
foglalkozik

releváns szakasz: **4,000** és **15,000** üveg évente

Összes Egység

Ft Ft

Értékesítés[12,000 üveg] **10,800,000** **900**

Változó költségek

Termelés **3,240,000** **270**

Értékesítés **1,080,000** **90**

Összes változó költség **4,320,000** **360**

Fedezet **6,480,000** **540**

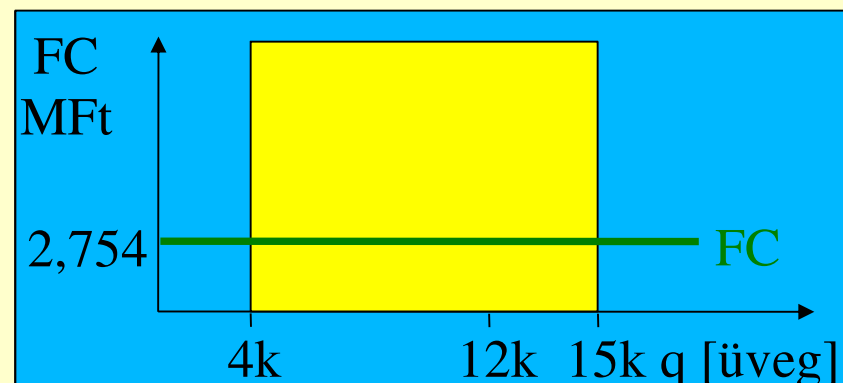
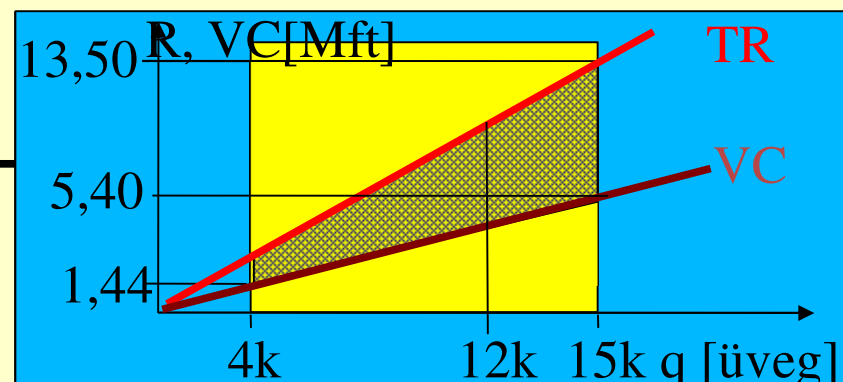
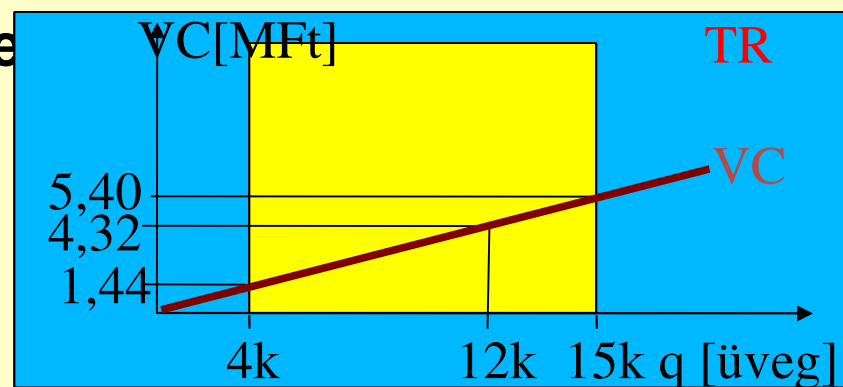
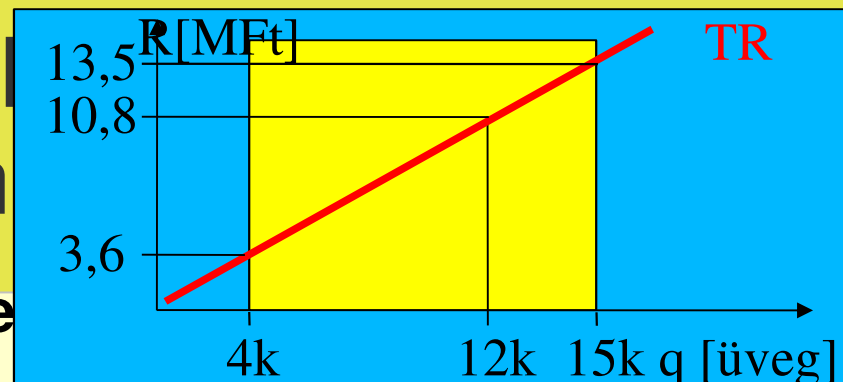
Fix költség

Termelés **2,500,000**

Váll. ált. **254,000**

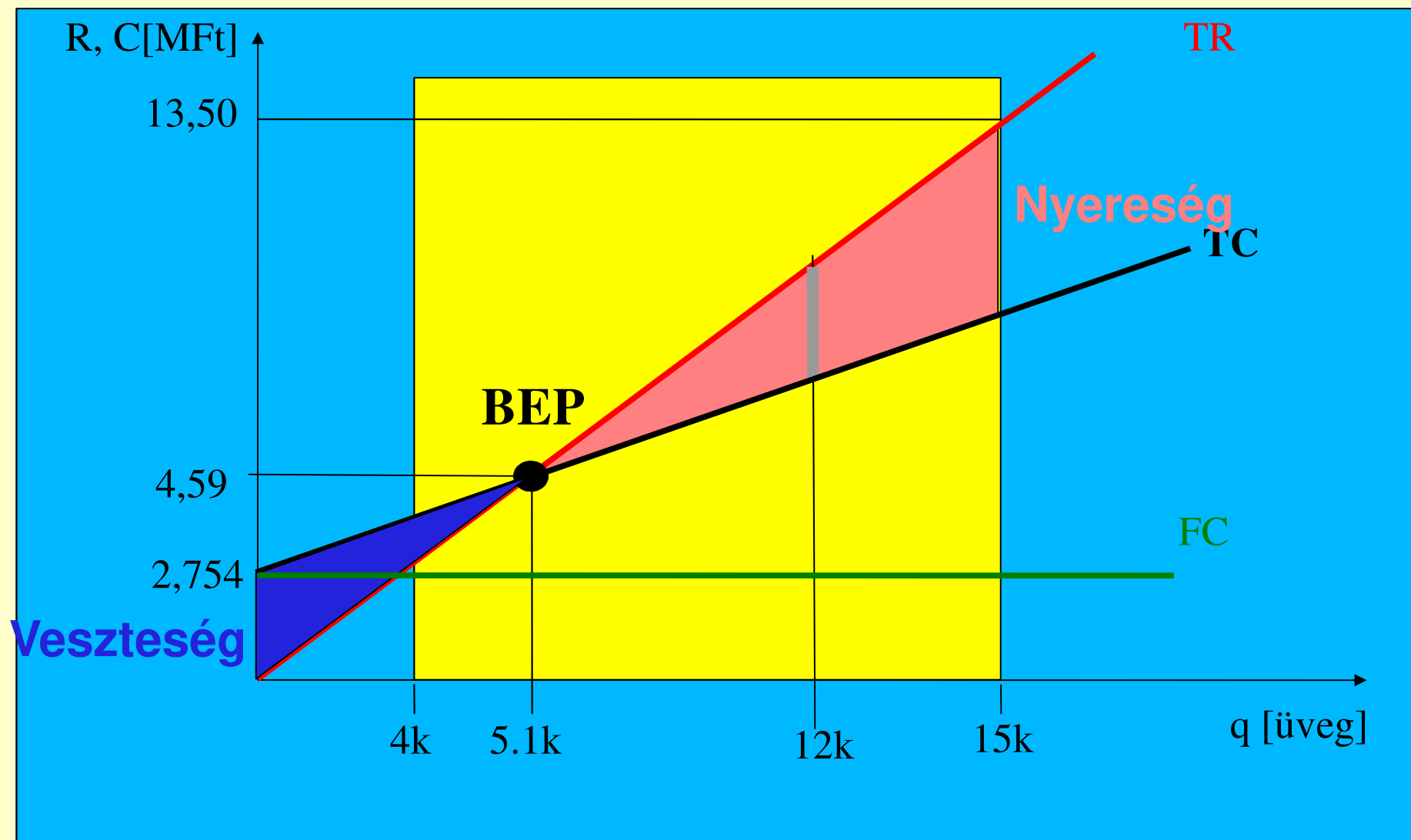
Összes fix költség **2,754,000**

Adózás előtti nyereség **3,726,000**

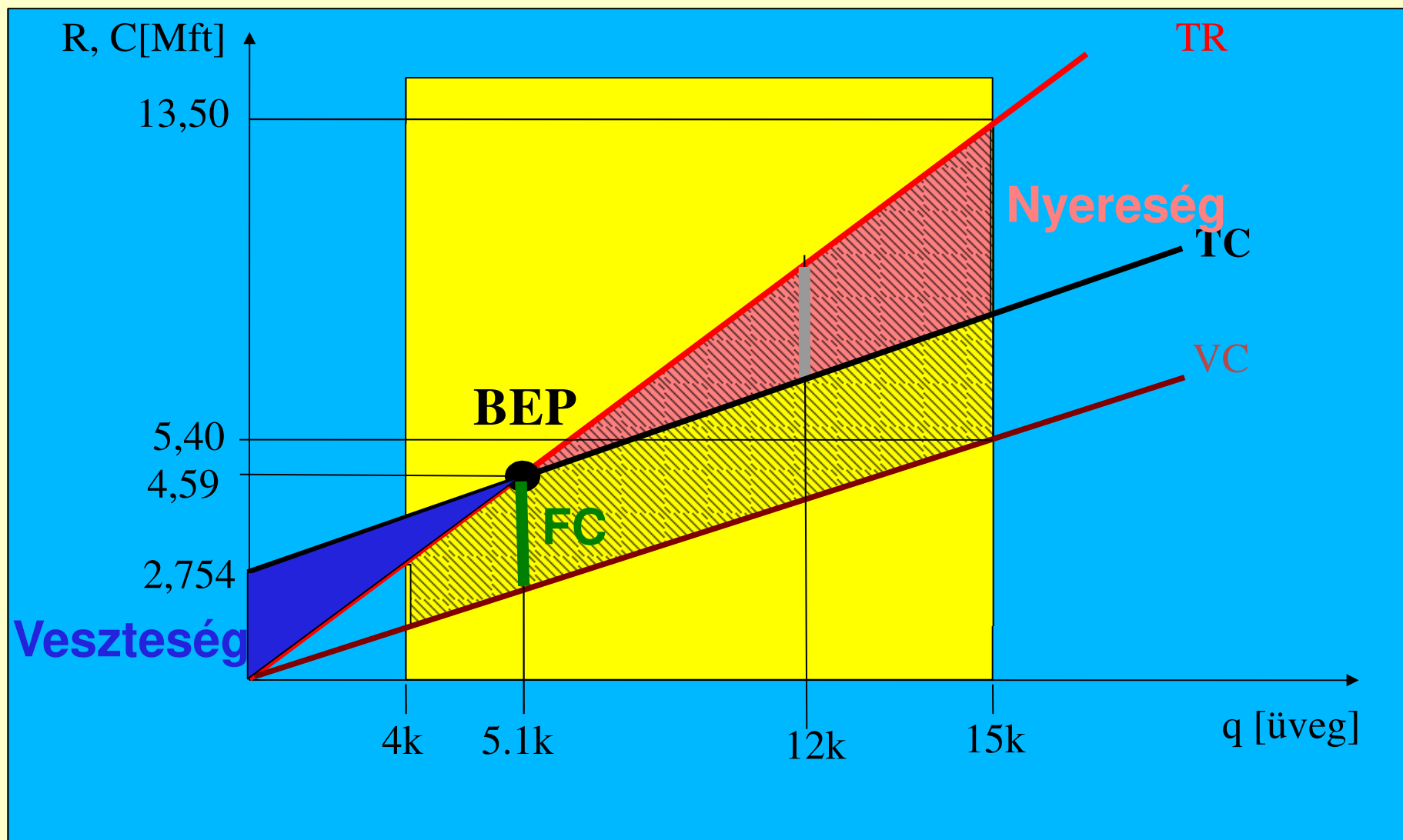
Költség – Mennyiség – Haszon elemzés esettanulmány

Tradicionális megközelítés

Költség – Mennyiség – Haszon elemzés esettanulmány

Modern megközelítés

Költség – Mennyiség – Haszon elemzés

$$\begin{array}{r}
 \text{összes árbevétel (TR)} \\
 - \text{összes vált. költs. (TVC)} \\
 \hline
 \text{fedezettömeg (TCM)} \\
 - \text{összes fix klts. (FC)} \\
 \hline
 \text{Nyereség/veszteség (PBT)}
 \end{array}$$

Fedezettömeg arány:
CM/R

megmutatja, hogy mekkora értékesítési ár arány marad a változó költségek fedezete után $[(R - VC)/R]$.

$$R(x) = FC + VC(x) + PBT$$

$$R - VC = CM$$

R = egységár (értékesítési ár)

x = egység

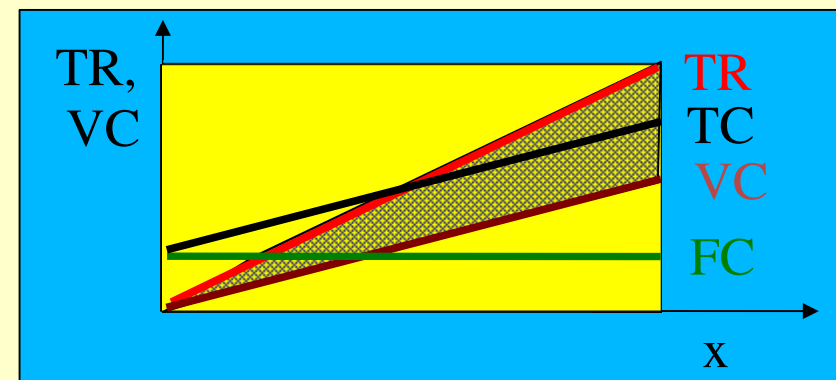
R(x) = összes árbevétel

FC = összes fix költség

VC = egység vált. költs.

VC(x) = összes vált. költs.

PBT = adózás előtti eredmény

Költség – Mennyiség – Haszon elemzés

A költség-mennyiség-haszon elemzés használata

Az árat (R) általában a piac meghatározza. A cégvezetők pedig egy bizonyos mennyiségű profitot várnak el a vállalkozástól:

<i>Ismert</i>	<i>Meghatározandó</i>
R, FC, VC, PBT	Q (= x)
R, FC, Q, PBT	VC

$$PAT = PBT - CT$$

$$CT = PBT \times CTR/100$$

$$PBT = PAT / (1 - CTR/100)$$

PAT = Adózás utáni eredmény

CT = Társasági adó

CTR = Társasági adókulcs

Költség – Mennyiség – Haszon elemzés

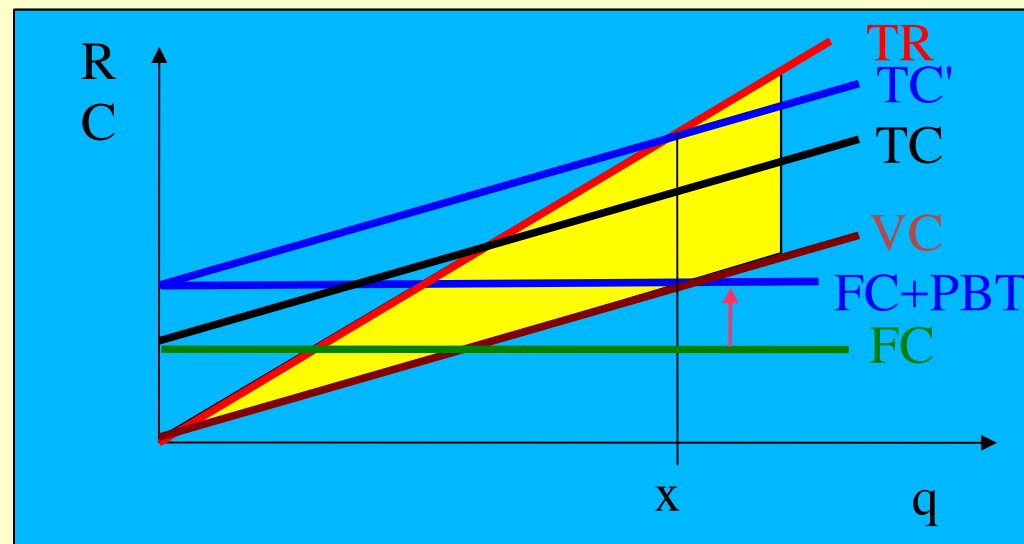
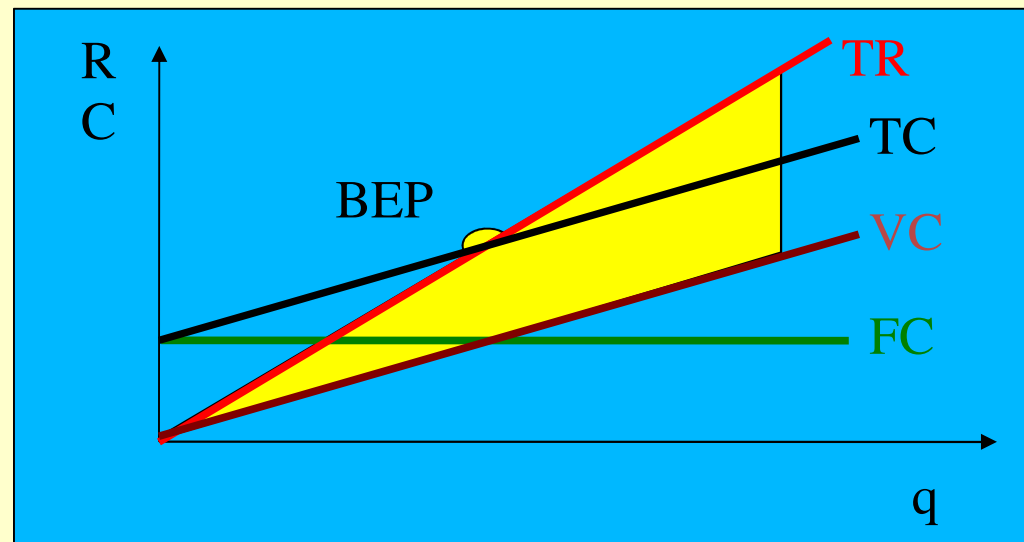
Fix nyereség

$$R(x) = FC + VC(x) + PBT$$

$$R(x) - VC(x) = FC + PBT$$

$$x = (FC + PBT) / (R - VC)$$

eltolás

Költség – Mennyiség – Haszon elemzés

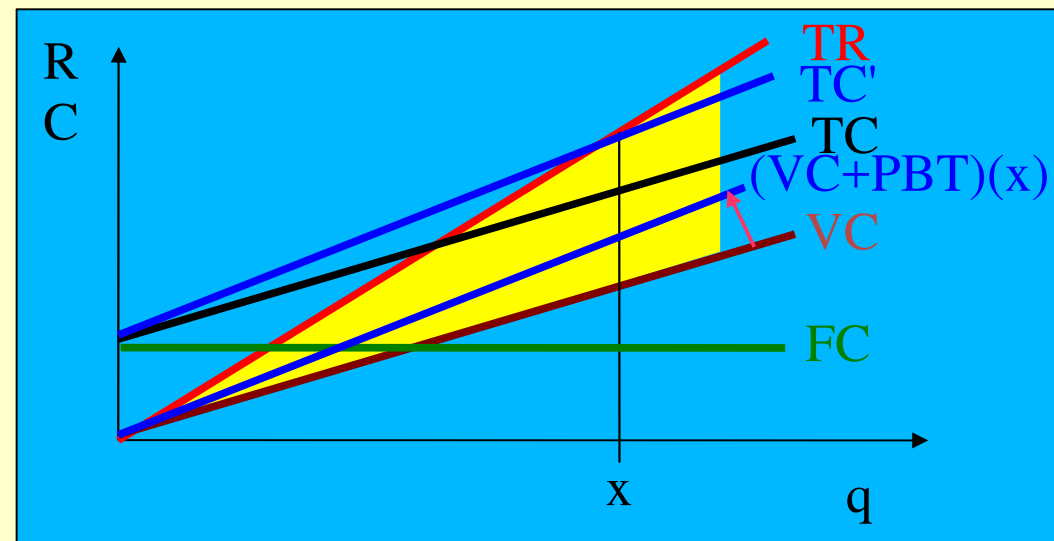
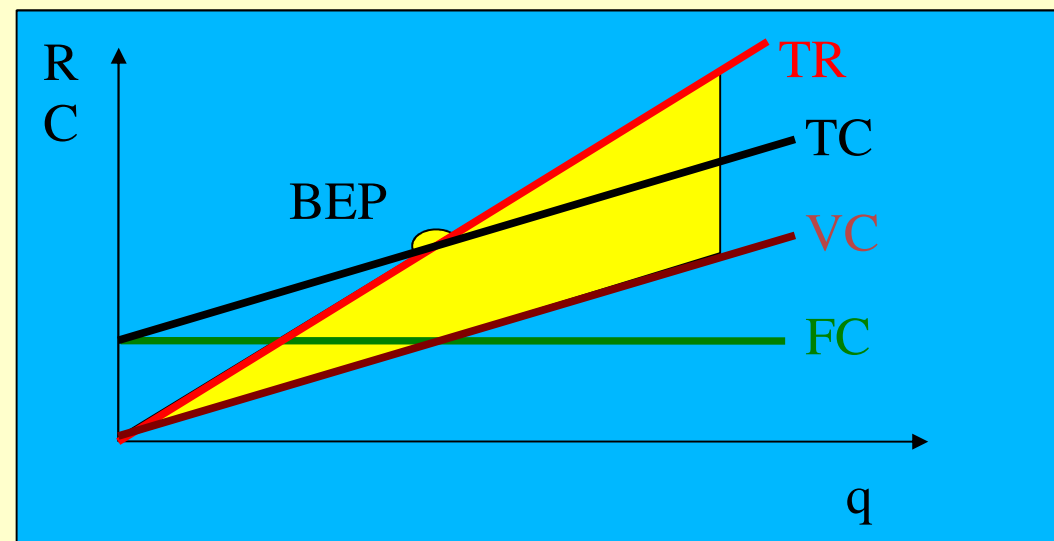
Változó nyereség (egységre jutó nyereség)

Ahogy a tételeket értékesítik, úgy nő a profit egyenes arányban. (adott százalékos adózás előtti eredmény).

$$R(x) = FC + VC(x) + PBT(x)$$

$$x = FC / (R - VC - PBT)$$

dőlési szög

Költség – Mennyiség – Haszon elemzés

Eredménykimutatás megközelítés

összes árbevétel (SALES)	
– összes változó költség	
<hr/>	
Fedezettömeg	
– Összes fix költség	
<hr/>	
Adózás előtti nyereség	

Költség – Mennyiség – Haszon elemzés

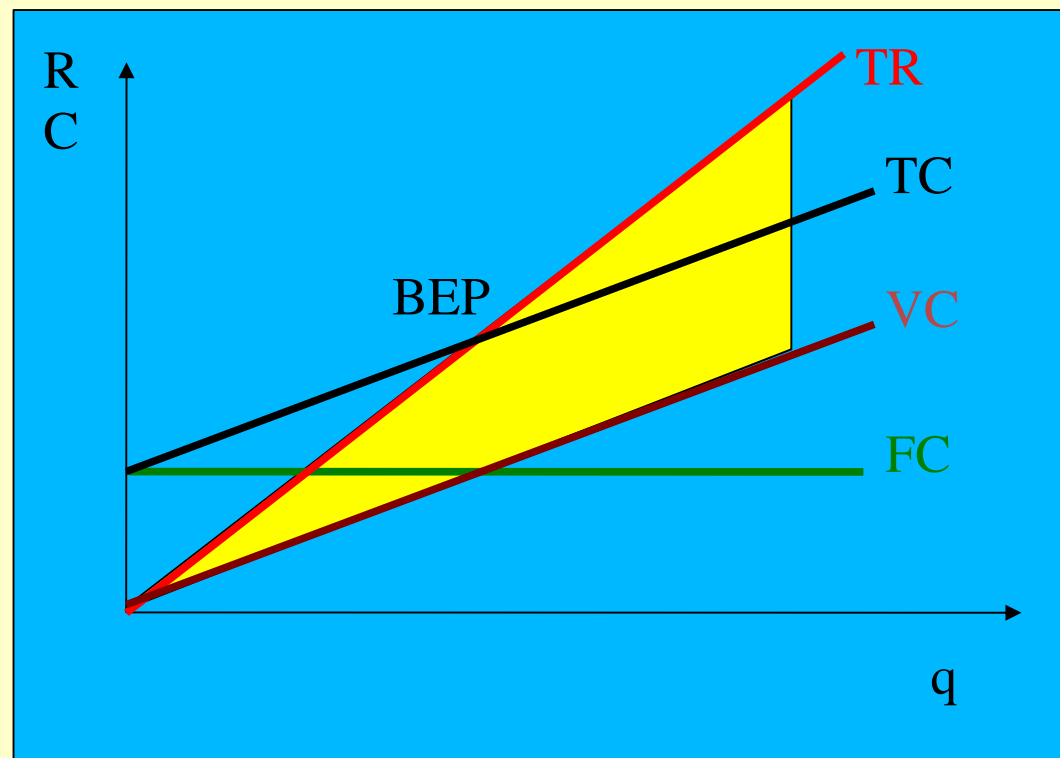
Növekedés elemzés rövidtávú változásokhoz

Mi történik, ha egy vagy több tényező megváltozik?

• Ha 200 eFt-tal többet költünk reklámra, 300 db-bal többet tudunk értékesíteni.

• Ha 800 Ft-ra csökkentjük az árat 900 Ft-ról, akkor 300 db-bal többet tudunk értékesíteni.

• További 100 db-ot tudunk eladni 1100 Ft-ért, ha elköltünk 100 eFt-ot.

Költség – Mennyiség – Haszon elemzés

KMH elemzés több termék esetén

Egy állandó termékösszetételt kell feltételeznünk, vagy egy átlagos fedezetet (kosár feltételezés):

Ha egy **A** terméket eladnak, akkor egy bizonyos mennyiségű **B** és **C** termék szintén eladásra fog kerülni.

(A fix költséget fel kell tudni osztani a termékek között)

Költség – Mennyiség – Haszon elemzés

Biztonsági sáv

Biztonsági sáv mennyiségben =

= **Tényleges mennyiség – mennyiség a fedezeti pontban**

Biztonsági sáv értékben =

= **Tényleges árbevétel – árbevétel a fedezeti pontban**

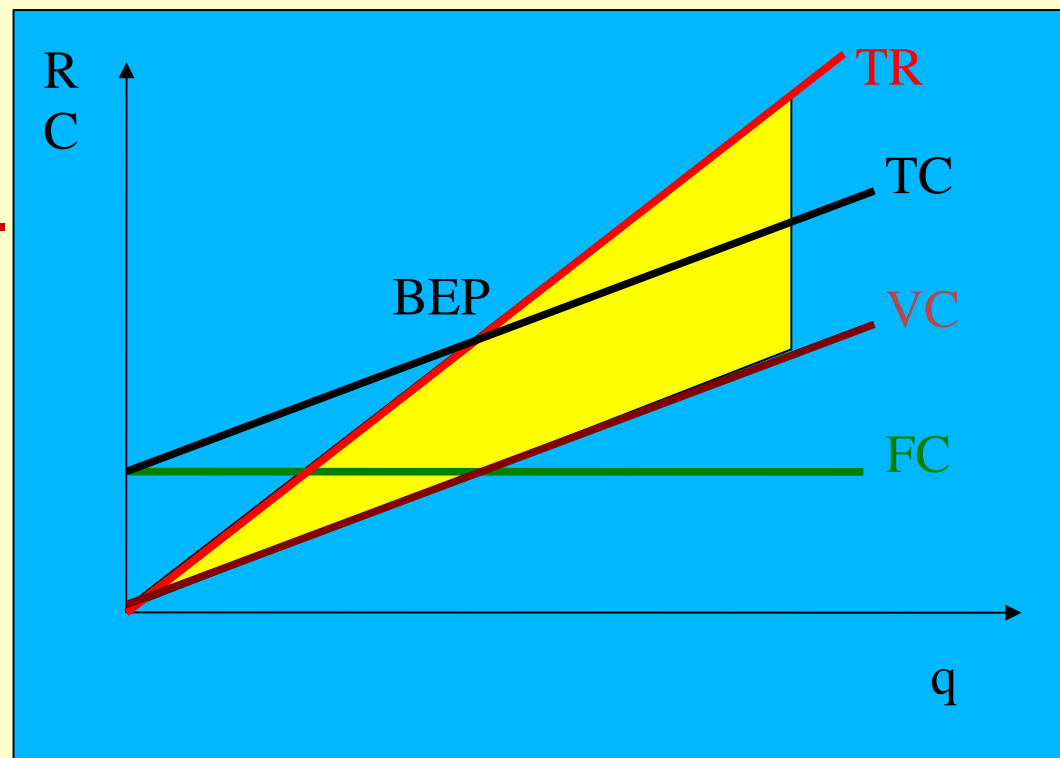
Biztonsági sáv (%) =

= $\frac{\text{Biztonsági sáv mennyiségben}}{\text{Tényleges értékesítés mennyiségben}}$

**Tényleges értékesítés
mennyiségben**

= $\frac{\text{Biztonsági sáv értékben}}{\text{Tényleges értékesítés értékben}}$

Tényleges értékesítés értékben

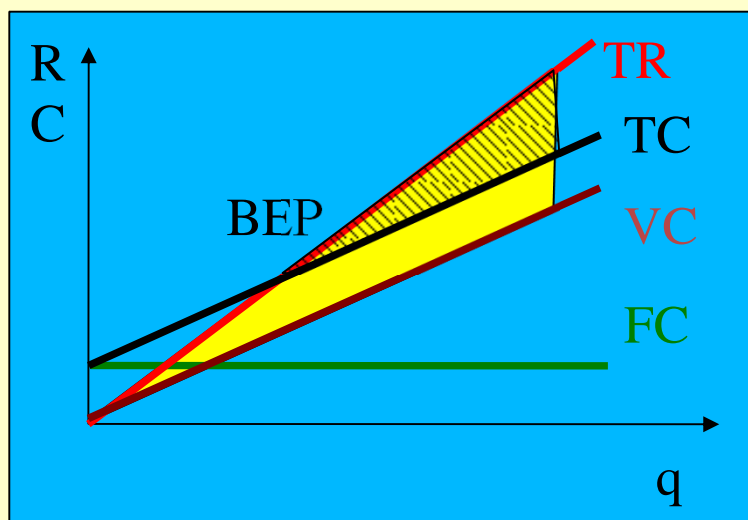
Költség – Mennyiség – Haszon elemzés

Működési áttétel

kapcsolat a változó és a fix költségek között

<i>VC</i>	<i>FC</i>	<i>működési áttétel</i>	<i>fedezeti arány</i>
magas	alacsony	alacsony	munkaintenzív
alacsony	magas	magas	tőkeintenzív

$$\text{Működési áttétel} = \frac{\text{Fedezet}}{\text{Adózás előtti eredmény}}$$

Fedezeti arány: CM/R

